

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Geographiae Veteris Et Novae

Briet, Philippe

Parisiis, 1648

Cap. II. De praecipuis Hispaniae Antiquae populis, & Insulis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13147

nem, legantur. Pancirolus cap. 67. Notitiæ Imperij Occidentalis, & Mariana sub initium Historiæ.

§. 7. *Lingua Hispanorum Antiquorum.*

ANTIQUVM idioma Hispanicum credunt plurimi esse hodiernum Lapurdense, quod vulgò dicimus *le Basque*, de quo lib. sequenti cap. 5. §. 5. & huic opinioni doctissimi Hispanorum subscribunt.

CAPVT SECVDVM.

De præcipuis Hispania Populis, & Insulis.

PRÆSTANTISSIMA quæque ex historicis seligo, ex quibus lux affulgeat Geographiæ.

§. 1. *De Lusitanis.*

NOMEN habet à *Luso*, vel *Lysa*, Bacchi præfecto, vt fatentur omnes.

QUALITAS. *Aurifera* fuit, vt testatur Plinius, ait enim eam cum Gallæciâ & Asturiâ, vicena millia pondo auri quotannis pensitasse. Nihil de Tago commemoro, auri ad nostram vsque ætatem fertili. Fuit quoque hæc regio *feracissima*, siquidem Athenæus lib. 8. ex Polybio notat suem 100. librarum hîc tantum emi 5. dragmis, totidem vitulum, ouem duabus; Talentum ficuum 3. obolis, bouem iugo aptum 10. dragmis, syluestria animalia vulgo data. Hîc quoque sal purpureus, qui tritus albescit.

MORES ex Strabone colliguntur lib. 3. Laconicâ utebantur viuendi ratione. Bis tantum vngebantur: lapillis cædentibus se calefaciebant. Frugaliter vno cibo vitabant, permutatione utebantur, pecuniæ loco. Ægros publicè exponebant Ægyptio more. Coriaceis nauigiis vsi sunt vsque ad Brutum. Prædari malebant, quàm terram colere, licet feracissimam. Lusitanicæ fortitudinis testis Viriathus, cui pares esse Romani non potuerunt, nisi fraude.

§. 2. De Vettonibus.

A quibusdam accensentur Lusitanæ, à quibusdam reuelluntur. Ampliores tamen habuisse aliquando fines ex Prudentio liquet, qui Aug. Emeritam caput Vettoniæ facit.

MORES ex *Strab.* 3. videntes Ro. Centuriones ambulantes insanire crediderunt, & se viæ comites in tabernacula obtulerunt. Ab iis inuenta Betonica, *Plinius*. Optimi equites erant, *Silius Italicus*.

§. 3. De Turdulis & Turdetanis.

VTROSQUE iungo quia aliqui Geographi eos coniunxerunt. Certè Bætica ideo *Turdetania* ab iis dicta legitur apud Stephanum.

REGIO *feracissima*, messes enim vberimas etiam inter oleas sufficit. Hinc tanta vrbium multitudo, quarum *Plinius* 175. *Strabo* 200. admittit. Hinc etiam quidam Elysios campos illic locauere ob aëris temperiem. Lanæ quoque exquisitissimas dabat, quare indidem aries adineundas oves talento emebatur. Cuniculis infestabatur, quos indigenæ Felibus Africanis *des Furetz* capiebant. Erat quoque *opulentissima*: hinc enim Phœnices reperere dolia, & præsepia ex argento, & eo cum naues impleissent, anchors quoque argenteas extulerunt. Hinc etiam aurum paleis purgatur ob molliorem temperiem. Dabat & Minium, cuius magnum vectigal Pop. Rom. dicitur à *Plinio*.

MORES. *Liuius* vocat eos omnium Hispanorum maximè imbelles: sed vice versa omnium doctissimos *Strabo*; item vfos esse Grammaticâ, & leges versu scriptas ante sex mille annos habere.

§. 4. De Bastulis & Bastitanis.

EOSDEM quoque nonnulli confundunt vtpote Punicæ utroque originis, de quibus *Horatius*, — & *utroque Pœnus seruiat vni*.

MORES. Coniugia more Græco contrahebant. Ægros exponabant, vt *Ægyptij*; sic *Strabo*.

§. 5. De Gallæcis.

NOMEN habet à Gallis, vt vult *Beutherus*, vel à Galathe Her-

culis filio vt *Tarapha*, vel à Græcis vt *Iustinus*, vel à $\gamma\acute{\epsilon}\lambda\alpha$. vt *Isidorus* quia reliquis candidiores. Diuidebantur in *Lucenses*, qui à *Luco Augusti*, & *Braccarios*, qui à *Braccarâ* urbibus nomen accipiebant.

REGIO diues, vt ex *Plinio* vidimus. In ea mons ille sacer, & aureus de quo *Iustinus*; & glebæ hîc aureæ sæpe aratro scindebantur. Hîc quoque *Lethe Fl.* aurifer. Erat quoque in primis populosa, siquidem à *Tago ad Prom. Celticum* 30. populi celebres habitauerunt *Plinio* teste.

MORES. Dediti supra modum auguriis, & superstitioni, *Silius*. Res domesticas fœminæ curabant, viri rapinis, & bellis vacabant. Deuicti sunt à *D. Iunio Bruto* ægrè, ideóque hîc *Callaicus* dictus.

§. 6. De Asturibus.

NOMEN habent vel à *Astyre Memnonis Auriga*, vt vult *Silius*, vel à *Fl. Astura*. Diuidebantur per *Vindium Montem* in *Transmontanos*, & *Augustanos*, quoniam hi iubente *Augusto* in planiciem deducti sunt, vt emollirentur.

REGIO sterilis & aspera, quod intellige de *Transmontana*. Hîc Equi *Asturcones* dicti, & *Astures* bello inutiles, sed qui *inconcusso glomerant vestigia dorso*, ait *Silius*, aut *ad numerum rapidos qui colligat unguis*, vt *Martialis*. Hinc quoque aurum plurimum eruebatur, vnde *Astur avarus*, &c. & *redus infelix effosso concolor auro*. Dabat item *Minium*, & *Chryfocolam*.

MORES. Generosissimi erant, & Romanos concidissent, nisi à *Brigacinis* proditi essent. Erant quoque agrestes, & feri.

§. 7. De Vaccæis.

ISIDORVS nomen eis tribuit ab vrbe *Vacca* ad *Pyrenæum*, sed vbi illa gentium? nisi fortè *Iacca*; at enim quid hæc ad *Vaccæos*, seu *Baccæos* *Stephani*?

MORES. Agros singulis annis mutant, & colunt, & cuique frugum assignantur partes. Morte mulctatur qui agricolam læserit. Bellicosissimi erant quod experti sunt *Ro. duces* aliquot: mirati tandem eorum virtutem, se illis dederunt.

§. 8. De Cantabris.

NOMEN habent, ait *Isidorus* ab Ibero Fl. & vrbe, quam aliqui *Iuliobrigam* vocant, & dictam esse olim *Cantam* vaticinantur. Origine *Lacones* erant, vt legitur apud *Strabonem*. Aliquando sumitur pro iis omnibus populis qui iacent inter *Astures*, *Vascones*, & *Celtiberos*.

MORES. Toti erant in armis, quippe omnis in armis lucis causa sita est. Hinc ab *Horatio*, *Bellicosus Cantaber*, & *serà domitus catenâ*. Et tantùm indagine capti, vt *feræ* ab *Augusto* ad montem *Eduhium*. Affixi crucibus præna caneant. Capti suos interfecerunt præ libertatis amore.

§. 9. De Celtiberis.

VOCATI sunt & *Berones*, ait *Strabo*, forte à *Vero* Fl. & *Celtoscytha*. Dicti autem *Celtiberi* à *Gallis*, qui cùm diu certassent cum indigenis, de hoc nomine conuenerunt.

REGIO. *Dives*, cuius rei signum quod *M. Marcellus* ab iis tributum nomine talentum sexagies exegit. Abundabat & ferro cui optimam stricturam dabat Fl. *Salo Bilbilim* alluens. Tamen *Diodorus*, ait hanc procurari infossis humi laminis & parte molliori per rubiginem exesa. Fuit quoque populosissima, si quidem in ea trecentas vrbes *Tiberius Gracchus* euertit, quod ait *Polybius*, irridet *Strabo*, & turres pro vrbibus dirutas suspicatur; *Florus* enim tantùm 160. vrbes agnoscit.

MORES. Facile non deserebant muros, quod ex *Liuiio* colligitur. Circa victus munditiam elegantes. Dentes tamen & totum corpus quotidie urinâ fricabant. Nocturno in plenilunio Deum in plateâ locabant, & circa eum choreas agebant. Non cremabant eorum corpora qui in bello ceciderant, sed volucris obiciiebant. De eorum simplicitate vide *Liuium* lib. 40. de *Obsidione Certimæ*. Quàm fortes fuerint docuere *Numantini* maxima *Romanæ* victoriæ mora: quos tamen aliqui *Areuacis* assignant, alij *Pelendombis*, omnes *Celtiberis*.

§. 10. *De Carpetanis.*

DICTI & Carpitani, & Carpentani, & Carpesij; ferociâ & multitudinè reliquis huius tractus populis præcellabant, & verò ausi sunt aggredi Annibalem ex Vaccæis redeuntem, à quo victi tantùm, quia temerè progressi erant in prælium. Iis tamen profligatis, nihil Pœno restitit præter Saguntum.

§. 11. *De Oretanis.*

GERMANI cognominati sunt, fortè quasi Carpetanorum fratres. Dicti item *Metesani* ab vrbe *Metesâ*. Regio eorum montibus distincta, & sylvis spissis, & præaltis vestita.

§. 12. *De Vasconibus.*

ISIDORVS nomen eis ab vrbe *Vacca* ad Pyrenæum deriuat. Historiæ Gallicæ recens scriptor à Græco *βαρμεν* quod est celeriter currere; quare à *Silio Vasco lenis* canitur. Blondus & aliquot alij à Visigothis. At Vasconum nomen priùs in Europâ auditum quàm Gothorum.

MORES. Fortissimi fuerunt, idque Sertorio contra Romanos probarunt. Sed crudelissimos arguit Calagurritana obsidio, in quâ coniuges, & liberos sale conditos vorauerunt.

§. 13. *De Balearidibus.*

ITA vocatæ sunt à *Baleo* Herculis filio, vt vult Florus; vel à voce *βαλλειν*, quia optimi fundibularij. Dictæ sunt & Insulæ *Gymnesiæ* à Græcis, vel quia earum incolæ nudi incederent ætate, vt vult *Epitomistes Liny*, vel quoniam naufragi eò appulissent Bœoti omnino nudi, *Tzetzes*.

REGIONIS qualitas. Vino abundabat optimo, & cum Italicis comparando, *Plinius*. Carebat oleo, sed illud ex terebinto efficiebat, *Aristoteles*. Nullum hîc noxium animal, imò terra hinc allata serpentem necat, *Plinius*. Portus habebat optimos & capaces, sed iis officiebant scopuli quos Strabo *χερσίδαις* vocat.

Cuniculis olim cærebant, sed illati mas & fæmina sic creuerunt, vt indigenæ ab Augusto opem implorare coacti sint, vrbibus suis penè suffossis.

MORES. Nudi æstate incedebant, fundâ cingebant caput, fundâ renes, tertiam manu ferebant; ad minimos, magnos, & mediocres ictus. Primos vsos esse fundâ putat Vegetius; perperam, illam enim à Phœnicibus fundæ auctoribus acceperant. Cibum puer non attingebat nisi indicatum à matre appetiisset. Nec auro, nec argento utebantur, nec patiebantur ad se inferri. Primi omnium laticladium induerunt, *Strabo*. De nuptiis eorum legatur *Diodorus Sic.* lib. 6. Feros & syluestres fuisse docet *Florus*.

POLITIA. *Strabo* eos à *Rhodiis* oriundos putat, qui eò post bellum Troianum appulerunt. Eò quoque venire *Bæoti*, vt suprâ inuimus; tum *Phœnices*, à quibus fundarum vsus accepere. Demum à *Romanis* domiti sunt per Metellum qui *Balearicus* dictus est, eoque Colonia Romanorum trium millium ex Hispaniâ tracta est.

§. 14. De Pytiensis Insulis.

A frequenti *Pinu* nomen accepere. Abundabant pecore, lanificiis exquisitissimis, & saccaro. Nullos cuniculos gignunt. Maior Ebusus serpentes non habet, quibus minor *Ophiusa* dicta infestatur, idèoque deserta est; itaque incolæ eius *Eubusitanâ* humo spatium cingebant, vt hîc tuti viuerent.

§. 15. De Gadibus.

NOMEN huius Insulæ multiplex. 1. *Gadira*, hoc est γῆς δῆρα, collum terre, aut à filio Neptuni fratre Atlantis. 2. *Erithia*. 3. *Aphrodisias*. 4. *Iunonis* ab indigenis. 5. *Cotyusa*, ante Tyrorum aduentum, ab oleastris. 6. denique *Tartessus* à Romanis.

QUALITAS. Fuisse fertilissimam arguunt fabulæ *Geryonis*. Hîc certè lac sine sero, & nisi pecori sanguis mitteretur intra 50. dies rumperetur; quod de *Erithiâ* minore insulâ tradit *Strabo*.

POLITIA In eâ regnasse feruntur *Argantonius*, & *Geryon*. Postea *Tyriis*, deinde *Pœnis*, denique *Romanis* cessit: quibus dedit *Cornelium Balbum Garamantum* victorem, & *Columellam* rei Rusticæ scriptorem.

§. 16. De Columnis Herculeis in freto Gaditano.

NO MEN. Tradit Ælianus dictas esse *Briarei*, sed antea *Saturni*: forte Saturni quia à longo tempore positæ; Briarei quod Herculis fuisse nomen, ait ex Clearcho Xenodotus.

Iam verò Europæa *Calpe* nominatur, quasi Hydria *καλπις*, quia in morem crateris concaua prominat in mare: Dicitur & à Tzetze *Abenna*.

Africana autem *Abyla* nuncupabatur vulgò, sed à Barbaris, quia vox illa Punica *Montem Altum* sonat vt eruitur ex Plauto, à Græcis autem appellabatur Cynegica. Erat autem Mons ille situs in Metagoniis Numidicâ Gente, vt ait Eratosthenes apud Strabonem. Sed quid istæ COLUMNÆ? octo reperio diuersas in eâ quæstione opiniones.

Prima est Antiquorum apud Strabonem, eas esse aliquid vltra Gades, sed quid tandem istud esset ignorabant. An intelligebant Insulas Fortunatas?

Secunda. Esse ipsas Gadeis videlicet vltra quas non nauigaretur.

Tertia. Duas petras *Symplegadas*, seu *planctas* dictas, accedentes, atque recedentes: sic quidam apud *Strabonem*, & *Eusebium*.

Quarta. Fuisse hîc excitatas ab Hercule Columnas, vnde locus postea nomen Columnarum retinuit; cui opinioni subscribere videtur *Strabo*.

Quinta. *Posidonij* apud *Strab.* Columnas esse 8. cubitorum in templo Gaditano positas ex ære à Tyriis: Idem quoque *Philostrotus*, nisi quod ex auro confectas velit.

Sexta. Esse vrbes duas, aut vnam, aut tres, aut plures: sic enim diuersè multi sentiunt apud *Hesychium*.

Septima. Esse duas Insulas montibus *Calpe*, & *Abylæ* vicinas, quarum quæ *Abylam* penè attingebat *Iunonis* dicebatur, alterius tacetur nomen.

Octava denique & communissima, duos esse montes, seu promontoria, quæ Hercules excidit, aut etiam aggestâ humo excitauit. Ita vulgò antiqui scriptores plerique omnes.

ANTIQUA HISPANIÆ DIVISIO.

<p>HISPANIA CITERIOR</p> <p><i>Linio & aliis Ro- mana Historie scriptoribus.</i></p> <p>INTERIOR Straboni, SUPERIOR <i>in Goltzj inscri- ptionibus,</i> MINOR <i>Stepha- no se hanc Ibero terminavit, sin- minus MAIOR.</i></p>	<p>TAR- RA- CO- NEN- SIS</p>	<p>Vbi post- ea prouin- ciae ex <i>Noti. Imp.</i></p>	<p>Tarraconensis. Carthaginensis. Gallaecia. Insularum.</p>
		<p>VBI CON- VENTVS <i>Apud Plin- ium.</i></p>	<p>Braccarensis. Asturicensis. Cluniensis. Caesaraugustanus. Tarraconensis. Carthaginensis.</p>
		<p>Vbi popu- li præci- pui, <i>Apud Geographos omnes.</i></p>	<p>Gallaeci. Astures. Vaccæi. Celtiberi. Cantabri. Vascones.</p>
		<p>VBI CON- VENTVS <i>Plinio.</i></p>	<p>Pacensis. Scalabitanus. Emeritensis.</p>
<p>HISPANIA VLTERIOR.</p> <p>Olim Ibero dis- creta à Citerio- ri, quæ fortè ad Rhodanum vs- que protèsa fuit; postea cōtinens tātum Bæticam, & Lusitaniam.</p> <p>EXTERIOR <i>Straboni.</i></p> <p>INFERIOR <i>in Goltzj inscr.</i></p> <p>MAIOR, aut MINOR <i>Stephano.</i></p>	<p>LVSI- TA- NIA.</p>	<p>Vbi populi</p>	<p>Lusitani. Vettones. Turdetani. } ex parte. Celtici. }</p>
	<p>VBI CON- VENTVS <i>Plinio.</i></p>	<p>Gaditanus. Hispalensis. Astygitanus. Cordubensis.</p>	
	<p>Vbi populi</p>	<p>Bastuli qui & Pœni. Turduli. Turdetani. } ex parte. Celtici. }</p>	
	<p>Cui postea addi- ta in Notitiâ.</p>	<p>TINGITANA.</p>	

